

Volledig verslag van webinar Covid-19 en reisgedrag

Zo'n 90 mobiliteitsprofessionals namen op 17 maart 2022 deel aan het webinar 'Covid-19 en reisgedrag: hoe staan we ervoor en hoe behouden we het goede?' De deelnemers kregen inzicht in de laatste onderzoeksgegevens en bogen zich met de sprekers over de vraag hoe we mobiliteit kunnen mijden en spreiden.

De linkjes in dit document staan op deze webpagina: <https://www.crow.nl/over-crow/nieuws/2022/maart/terugblik-op-webinar-covid-19-en-reisgedrag>

In 2021 had CROW-KpVV al een [webinar rond hetzelfde thema](#) georganiseerd. Een jaar later blijkt het onderwerp nog steeds actueel. Sinds het thuiswerkadvies op 15 maart is vervallen, zien we dat de omvang van het wegverkeer weer terugkeert naar het oude niveau. En de verwachting is dat de drukte doorzet. Hoe houden we dan het gewenste reisgedrag vast in het licht van alle, nog grotere opgaves zoals klimaat en duurzaamheid?

In de ochtend van 17 maart heet Wilma Slinger van CROW-KpVV alle deelnemers welkom. Centraal tijdens het webinar staat recente informatie over voorgenomen reisgedrag van mensen. De deelnemers krijgen ook handreikingen en tips hoe het gewenste gedrag vast te houden. Op de pollvraag of ze van plan zijn om nog veel te blijven thuiswerken antwoordt 89% bevestigend.

Landelijke en regionale inzichten uit het Landelijk Reizigersonderzoek 2021

Henk Taale van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat presenteert de nieuwste cijfers van het Landelijk Reizigersonderzoek die in februari beschikbaar kwamen, met een deels regionale vertaling. Het onderzoek gaat over de motieven om te reizen en de gebruikte vervoermiddelen waarop Covid-19 een stempel drukte. Regio's die interesse hebben om aan te haken bij het onderzoek over 2022 kunnen zich aanmelden.

Een aantal interessante punten uit de presentatie en de discussie:

- Uit de resultaten blijkt dat de lock-downs en de beleidsmaatregelen duidelijk effect hadden op het reisgedrag.
- De mobiliteitsomvang is in 2022 weer bijna terug op het oude niveau. Alleen ov- en fietsgebruik zijn afgenomen ten opzichte van 2019.
- Deelmobiliteit nam in 2021 toe ten opzichte van 2020, met name de deelscooter.
- Het ministerie brengt maandelijks een monitor uit die onder andere ingaat op het wegverkeer, het ov-gebruik en internationale bewegingen. De monitor van 25 februari 2022 is [hier te vinden](#).
- Een deel van Nederland werkt op locatie, dat zie je aan het aantal reisdagen. Te zien is ook of iemand de mogelijkheid heeft om thuis te werken.

Gaat reizen voor werk (en studie) structureel veranderen?

Marije Hamersma van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM) gaat in haar [presentatie](#) in op onderzoek van oktober vorig jaar over wijzigingen in het thuiswerken, televergaderen en thuisonderwijs.

Het KiM levert kennis ten behoeve van het mobiliteitsbeleid van het ministerie. De aanleiding tot dit onderzoek was de enorme toename in thuiswerken en thuisonderwijs als gevolg van het advies van de overheid. In hoeverre leiden de wijzigingen tot structurele veranderingen? Het rapport is [hier](#) te downloaden.

Een aantal punten uit de presentatie:

- Ongeveer de helft van de werkenden deed het werk tijdens Covid in enige mate thuis.
- Versoepelingen leiden tot wat minder thuiswerken, aanscherpingen tot wat meer.
- 50 tot 60% van de thuiswerkers verwacht meer (1 tot 3 dagen per week) thuis te blijven werken na het afschalen van de maatregelen.
- Duurzaamheidsambities (global footprint) en kosten spelen een rol in het faciliteren van thuiswerken.
- Thuiswerken beïnvloedt de verplaatsingen, die weer van invloed zijn op het gebruik van vervoermiddelen en spreiding van het verkeer.
- Ondanks het thuiswerken wordt op middellange termijn groei van de mobiliteit verwacht.
- Werkgevers kunnen aan thuiswerken bijdragen door spreiding en hybride werken en vergaderen te faciliteren.
- De overheid kan de thuiswerkcultuur bevorderen.
- Het onderwijs kan digitale onderwijsmogelijkheden opnemen en slim roosteren. In de chat zorgde dit voor een levendige discussie over digitaal lesgeven, deels digitaal deels fysiek, en het digitaal bedienen van grotere groepen.
- Een groot aantal respondenten bleek tijdens de Covid-periode steeds ontvankelijker voor thuis blijven werken, vooral door gewenning en de voordelen ervan.

Welke rol pakt het Rijk op? Het waarom van spreiden en mijden

Marie-José Olde Kalter gaf namens het ministerie van IenW met haar [presentatie](#) inzicht in het meerjarenprogramma Spreiden en mijden. Voor Covid-19 was er al een fileprobleem op het hoofdwegennet, waarbij vooral de ochtendspits tot problemen leidde. En het ov had in de ochtend te maken met de hyperspits.

Een aantal interessante zaken:

- In 2020 werd er veel, bijna fulltime, thuisgewerkt terwijl dit in het najaar van 2021 meer deels gebeurde.
- In 2020 was er sprake van 70% minder vertragingen op het hoofdwegennet en 50% minder overreizigers. Ook in 2021 was er nog een afname van respectievelijk 65% en 50%.
- Samen met regio's en werkgevers zijn al veel stappen gezet als het gaat om spreiden en mijden. Het onderwerp is ook opgenomen in het coalitieakkoord. De overheid stimuleert het thuiswerken en een gerichte onderwijsaanpak.
- Het ministerie heeft een eigen [e-magazine](#) en [website](#) die helder communiceren over hybride werken. Eigen voorbeelden om te delen zijn welkom!
- Voor de lange termijn (2022 en verder) volgt een programmatische meerjarenaanpak.
- Het Rijk faciliteert landelijk met regionale intentieverklaringen en voorbereiding van MIRT-gesprekken en ondersteunt ook de regio's.

- Voorstel van deelnemers is om het niet te hebben over de werkgeversaanpak maar over de werkgeversbenadering. En het belang van maatwerk wordt benadrukt.
- Een tip van een deelnemer: In navolging van 'Ik ben de BOB' als je een frisje bestelt in de kroeg, zou het heel normaal moeten zijn om op je werk te roepen "Ik ben DRUMmer" (druktemijder) als je later binnenkomt of eerder weggaat.

Reflectie op gewenste gedrag stimuleren

Matthijs Dicke-Ogenia, gedragsexpert bij Goudappel Coffeng, gaf in gesprek met Wilma zijn visie op de voorgaande verhalen en het thuiswerken.

De ambitie om meer vanuit huis te werken wordt door velen gedeeld, maar is lang niet voor iedereen mogelijk. Ook staat intentie niet gelijk aan een daadwerkelijke gedragsverandering, dus er is nog veel werk aan de winkel. De uitdaging ligt bij de groep Nederlanders die over keuzevrijheid beschikt.

En verder:

- Het ministerie springt goed in op de actualiteit en stuurde aan het begin van de pandemie al aan op een gewijzigd beleid nadien.
- Om gedragsbestendiging te realiseren moet er nog wel een en ander gebeuren. Mensen die thuiswerkten moeten zich niet laten verleiden om toch naar kantoor te gaan.
- Thuiswerken is nog fragiel en dit maakt het lastig om permanente keuzes te maken.
- Bij het opheffen van de mondkapverplichting in het ov, zal het aantal ov-reizigers toenemen.

Aanvullende onderzoeksvragen zijn welkom bij het KiM. Suggesties zijn welkom bij Marije (marije.hamersma@minienw.nl).

Bekijk het webinar terug [via deze link](#).

Vragen en antwoorden uit de chat

Zijn het vooral grote bedrijven die thuiswerkfaciliteiten aanbieden?

Uit de data-analyse is gebleken werknemers van grotere bedrijven meer verwachten van het thuiswerken. En uit interviews met werkgevers blijkt dat werknemers uit grotere organisaties meer interesse tonen in thuiswerken en dat zij hierin meer worden gefaciliteerd. Voor grotere bedrijven biedt thuiswerken meer voordelen, denk aan duurzaamheidsambities en besparing op reiskosten. Bij kleinere bedrijven is er wel potentie, maar is er vaak niet het budget of de mankracht om een en ander goed te regelen.

Zijn er zaken waardoor thuiswerken sneller en meer wordt bestendigd?

De nieuwe norm moet inderdaad worden bestendigd. De HR-medewerker bij kleinere bedrijven moet worden ondersteund.

Op welke manier ondersteunt het ministerie van IenW de regio's?

Naast overleg met de MIRT-regio's zijn er regionale werkgeversnetwerken waarbij het ministerie is betrokken. Er komt een netwerk met koplopers ten aanzien van het mobiele werken.

Waarom zijn er regionale loketten voor de werkgeversaanpak, is landelijk niet efficiënter?

Dit heeft enerzijds te maken met verschillende regionale opgaven en anderzijds zorgen juist de contacten van de regionale werkgeversnetwerken voor kortere lijntjes, zij staan dicht bij de werkgever. Het beleid wordt centraal bepaald en regionaal verspreid. Daarna probeer je op bedrijfs- of persoonlijk niveau campagnes te starten om mensen van intentie naar gedrag te helpen.

Klimaatdoelstelling en CO2-reductie is ook een manier om werkgevers te stimuleren.

Er komt een regeling waarbij werkgevers met meer dan 100 werknemers aan een norm moeten voldoen, wat iets in gang gaat zetten.

Het aantal deelscooters is toegenomen, is dit ten kosten gegaan van het reizen met een andere modaliteit?

Het is moeilijk te bepalen of dit een Covid-19-effect is. Het eindbeeld is het belangrijkste.

Wat is de stand van zaken ten aanzien van de tweedehands auto?

De auto was enige tijd enorm waardevast, maar de grootste piek is voorbij en zal de komende jaren verder afnemen. Nieuwe auto's zijn op het moment slecht beschikbaar, wat de prijs omhoog drijft.

Op het platteland is het ov niet altijd dekkend genoeg om overal te kunnen komen. Toch wordt de aanschaf en gebruik van de motor niet gestimuleerd. Deze modaliteit kan wel bijdragen aan het oplossen van onder andere het fileprobleem.

De motor wordt in de monitor meegenomen. De afgelopen twee jaar werd de motor ook meer verkocht.

Deelmodaliteiten gaan vaak ten koste van ov-gebruik, klopt dat?

Eigenlijk hebben we daar nog geen goede cijfers van, maar dat wordt wel vaak beweerd.

Wat betreft effecten van Covid op files en het aantal afgelegde kilometers: wat is het effect van verhoogde brandstofprijzen op congestie en met name autogebruik?

Dat is lastig in te schatten. Inmiddels dalen de brandstofprijzen weer en lijkt het een kortdurende piek te zijn geweest. Maar ook als de brandstofprijzen blijvend hoog blijven, weten we pas over een tijdje wat de effecten zijn. Uit eerder onderzoek weten we dat brandstofprijzen wel wat effect kunnen hebben op congestie en autogebruik. Nader onderzoek is nodig om de vraag goed te beantwoorden.

Hoe zit het bij spreiden en mijden met het perspectief van het gezin of huishouden? Je hebt aan het begin en einde van de dag doorgaans verplichtingen als het wegbrengen van kinderen naar school of opvang en we willen ook allemaal rond 18.00 uur aan de maaltijd zitten. Dat laat niet veel tijd over om creatief invulling te geven aan spreiden en mijden (tenzij we naar een 6-urige werkdag gaan).

Goed punt. Kregen wij als IenW ook terug uit gesprekken. Werknemers zijn bijvoorbeeld afhankelijk van openingstijden van (basis)scholen en opvang en daardoor niet altijd even flexibel. Dat is een aandachtspunt bij spreiden en mijden.

Er is groot gebrek aan lager opgeleide werknemers. Ov-lijnen blijken niet de locaties te bedienen waar zij werken. Een auto kopen kunnen zij niet. Wie bekostigt de verbinding tussen woning en werk?

Dit is zeker een aandachtspunt, mede in kader van vervoersarmoede. Gezien de krapte op de arbeidsmarkt, zou dat zomaar de werkgever kunnen zijn.

Wat verwachten jullie van de trend dat mensen verder van hun werk/studie gaan wonen? Ook gezien de krapte op de woningmarkt?

Dit is een belangrijk aspect voor vervolgonderzoek. Eerste indicaties zijn dat de effecten hiervan vooralsnog beperkt zijn, maar het is interessant dit nader te bestuderen nadat maatregelen zijn afgeschaald en werkgevers/scholen het beleid hebben georganiseerd. Vooralsnog is de inschatting dat mensen wegens dit soort bewegingen mogelijk minder reizen, maar wel langer. Onderzoek moet uitwijzen hoe dit netto uitpakt.

Veel kenmerken en overwegingen zijn met gezond verstand voor het onderzoek te bedenken. Welke uitkomsten zijn voor Marije onverwacht en indicatoren om op te pakken?

Veel van ons zijn op dit onderwerp natuurlijk thuiswerk ervaringsdeskundige geworden de afgelopen jaren. Een aantal opvallende dingen:

- Interessant is dat het aandeel thuiswerkers dat na Covid structureel vaker verwacht thuis te werken sinds de eerste meting tijdens Covid steeds verder is toegenomen.
- Zowel studies onder thuiswerkers als onder werkgevers geven een soortgelijk beeld.
- Met name grotere organisaties (en werknemers in grotere organisaties) verwachten meer thuiswerken.
- Er lijkt een vrij grote samenhang te zijn tussen de verwachting en de wens om vaker thuis te werken.

Hoe verhoudt spreiden zich tot nieuwe locaties voor woningbouw?

Hier gaat het waarschijnlijk om spreiden van mensen over de ruimte. In de KIM-studie(s) rond thuiswerken kijken we met name naar spreiden over de tijd.